

listopad 2009

Podoba integračních zkoušek pro migranty v Nizozemsku

Eva Dohnalová

Anotace:

Integrační zkoušky pro nově příchozí i dlouhodobě usazené migranty v Nizozemsku se zpřísnily s novelou Integračního zákona z roku 2007. Deklarovaným cílem zkoušek je přivést migranty k aktivní participaci ve společnosti a posílit sociální soudržnost. Metodická propracovanost integračních kurzů a zkoušek s sebou přináší velké nároky nejen na adepty zkoušek, ale také na instituce do programu integrace zapojené, nehledě na finanční náročnost programů.

Nizozemsko jako jedna z prvních zemí Evropské unie zavedla již v roce 1994 politiku občanské integrace, která se odklonila od konceptu předchozí multikulturní politiky menšin a zaměřila se na podporu integrace jednotlivých imigrantů do nizozemské společnosti. Tento text se zabývá formální i obsahovou implementací soudobé integrační politiky dané novelou Integračního zákona (dále jen WIN¹) a také tzv. Delta plánem občanské integrace.² Autorka se v textu věnuje zejména jednotlivým částem integrační zkoušky.

Hlavním zdrojem informací jsou materiály a informace, které autorka získala během studijního pobytu na European Research Centre on Migration and Ethnic Relations (ERCOMER) na Universiteit Utrecht v dubnu 2009. Z tohoto důvodu se mnohé informace vztahují pouze na integrační politiku města Utrecht³. Text může sloužit coby inspirace pro tvůrce integrační politiky v České republice (dále jen ČR) a také pro vzdělávací instituce a nevládní sektor, jež se integrací imigrantů zabývají.

1 Tento zákon vstoupil v platnost 1. 1. 2007. Viz. <http://international.vrom.nl/pagina.html?id=42929>.

2 Delta plán nizozemská vláda vyhlásila pro roky 2007-2011 a vycházel z výsledků průzkumu úspěchů absolventů integračních kurzů v roce 2006, které byly neuspokojivé a ukázaly, že není velký rozdíl ve výsledcích *nieuwkomers* a *oudkomers*, kdy cca 50% *oudkomers* neudělalo výrazný pokrok ve znalosti jazyka. Mottem Delta plánu je **integrace přes participaci**. Hlavními cíly je realizovat přes 60 000 integračních kurzů za rok, diverzifikace kurzů v závislosti na úrovni a potřebě účastníků (kurzy na míru) a do roku 2011 80 % kurzů vést duálním způsobem, kdy jedna část se bude odehrávat soudobou formou a druhá část bude formou aktivní participace ve společnosti (práce, dobrovolnictví, další profesní vzdělávání, podnikání, rodičovství atd.)

Více na <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=2706&sp=2&dn=7523>

3 Vzhledem k vysokému stupni decentralizace v Nizozemsku se integrační politika jednotlivých měst často výrazně liší v závislosti na politickém složení místní vlády. Např. Rotterdam má méně vstřícnou integrační politiku díky výrazně pravicové vládě zastoupené stranou VVD, na rozdíl od sociálně orientované vlády v Utrechtu. Rotterdam tak např. nenabízí speciální kurzy pouze pro ženy, které jsou běžné v Utrechtu.

Hlavní proměny Integračního zákona⁴

Odklon od multikulturní politiky etnických menšin k integrační politice v roce 1994, kdy ve volbách zvítězila sociálně – demokratická, tzv. Fialová koalice, znamenal přesun zájmu od skupin na jednotlivce, silný důraz na socioekonomické začlenění migranta prostřednictvím trhu práce, vzdělání a odstoupení od podpory kulturních odlišností státem.

Již od začátku devadesátých let dvacátého století začala některá města nabízet nově příchozím migrantům integrační kurzy zaměřující se na výuku holandštiny a seznámení s důležitými nizozemskými institucemi. Tato lokální praxe byla převedena na celostátní úroveň přijetím Integračního zákona pro nově příchozí v roce 1998. Nově příchozí z nezápadních zemí se museli povinně účastnit ročního integračního kurzu, který zahrnoval 600 hodin holandštiny, občanskou výchovu a přípravu na trh práce. Implementace nového zákona byla zpočátku spjata zejména s pozitivním úmyslem pomoci migrantům lépe se integrovat na trh práce, kdy stát hradil náklady na kurzy a finanční pokuty za jejich neplnění byly nízké a udělované velmi zřídka. Povinnost navštěvovat kurzy byla vnímána spíše coby nástroj, který zajistí účast i těch, kteří by se dobrovolně nezúčastnili (např. některé tradiční ženy muslimského původu, migranti přicházející pouze za výdělkem). Současně bylo garantováno, že stát zajistí dostatek kvalitních kurzů. Po zabití kontroverzního politika Pima Fortuyna v roce 2002 však došlo k pravicovému obratu vlády. Integrační zákon byl podroben restriktivní revizi a byla formulována integrační politika *Nový styl*, která akcentovala v daleko větší míře povinnost migranta být si vědom nizozemských hodnot a dodržovat společenské normy. Ministerstvo vnitra předalo agendu integrace ministerstvu spravedlnosti (po 22 letech) a na integraci se začalo nahlížet primárně jako na jev, který musí být a priori definován a standardizován jasnými zákonnými normami. Integrace coby výsledek společenského konsensu bez restriktivních regulací státu přestala být vnímána coby realistický proces.

V roce 2006 ministryně pro zahraniční záležitosti a integraci Rita Verdonk představila nový Integrační zákon, který vstoupil v platnost následující rok (2007). Tímto zákonem se ještě více posílil vynucovací charakter integrace, přičemž stát se na jedné straně stahuje ze scény a činí migranta plně zodpovědným za proces integrace (zásadní politická hesla občanské integrace byla „soběstačnost“ a „nezávislost“). Od roku 2007 si nově příchozí začali platit kurzy v plné výši a jen v případě, kdy úspěšně absolvovali zkoušky, mohli získat refundaci platby do výše 70 % nákladů. Realizace integračních kurzů byla plně svěřena do rukou soukromých agentur a stát pouze vytváří standardizované testy pro závěrečnou integrační zkoušku.

Na druhé straně se donucovací pravomoci státu rozšiřují. Integrační zkoušku musí absolvovat také někteří dlouhodobě usazení migranti, z nichž mnohým bylo uděleno občanství, ale nenaplnili podmínku osmi let povinné školní docházky, či jsou identifikováni coby sociálně vyloučení. Stát tak monitoruje a kontroluje celou populaci migrantů v zemi bez ohledu na jejich legislativní status.

4 Srov. Joppke, Ch. (2007) *Beyond national models: Civic integration policies for immigrants in Western Europe*, *West European Politics*, 30:1, 1-22 a Bruquetas-Callejo, M., Garcés-Mascareñas B., Penninx R., Scholten, P. (2007) *Policy making related to immigration and integration. The Dutch Case*. IMISCOE Working Paper No 15: Country Report.

Coby nejdrastičtější výraz této intervence je přijetí Zákona o integraci ze zahraničí⁵, který složením integrační zkoušky v zemi původu podmiňuje udělení víza za účelem sloučení rodiny a uzavření sňatku pro příslušníky nezápádních zemí. V tomto případě se již integrace stává patrným prostředkem kontroly imigrace.

Nová vláda kabinetu Petra Balkenendeho III., která nastoupila v únoru 2007, s sebou přinesla změnu diskurzu integrační politiky. Problematika integrace přešla do gesce ministryně pro bydlení, komunity a integraci Ellu Vogelaar, která se odmítla přidat k soutěži antiimigračních politiků o formulaci nejrestriktivnějších opatření jako její předchůdkyně Rita Verdonk. Hlavní důraz v rámci integrační politiky se začal klást na vymýcení chudoby, boj proti rasismu, diskriminaci, polarizaci společnosti a radikalizaci. Vogelaar zdůrazňuje, že úspěšná integrace nezávisí na imigrantech samotných, ale ve stejné míře na celé nizozemské společnosti, která jim musí umožnit se integrovat.⁶

Nová vláda se mimo implementaci WIN začala ve velké míře zaměřovat na programy podporující sociální soudržnost mezi autochtony a alochtony zejména na lokální úrovni (např. pořádání seznamovacích programů pro nově příchozí migranty, ve kterých Nizozemci participují coby dobrovolníci a seznamují migranty s nizozemskou společností) a na realizaci bezplatných integračních kurzů pro socioekonomicky znevýhodněné migranty uvolnila značnou částku ze státního rozpočtu.

Stěžejní změny spojené s novelou integračního zákona

Stěžejním pojmem novely WIN přijaté v roce 2007 se stala integrační zkouška a termín *inburgeren*. (Burger znamená v nizozemštině občan, inburgeren lze vyložit jako proces stávání se plnohodnotným členem společnosti, pozn. aut.). Na rozdíl od původního znění zákona se imigrant nemusí povinně zúčastnit integračního kurzu, ale je povinen složit zkoušku. Důraz se tedy klade na odpovědnost jednotlivce a na výsledek, nikoli na snahu, jako tomu bylo před rokem 2007⁷. Pro nově příchozí musí být zkouška splněna od 3,5 do 5 let od příchodu, pro dlouhodobě usazené migranty od vzniku této povinnosti. Sankce za nesplnění zkoušky stanovuje městský úřad na základě individuálního posouzení případu (viz níže).

Integrační zkouška je pro určité skupiny migrantů povinná, imigranti ji ale také mohou absolvovat dobrovolně na základě vlastní potřeby.⁸

5 Zákon o integraci ze zahraničí (*Wet inburgering in het buitenland*) z roku 2006 stanovuje pravidla a obsah integrační zkoušky před příjezdem do Nizozemska, která se obsahově a formálně liší od WIN, proto se jí nebudu prodrobně věnovat. Čtenáři bych však ráda doporučila k přečtení zprávu *The Netherlands: Discrimination in the name of integration* od Human Rights Watch z roku 2008, která velmi ostře kritizuje tento zákon, který je v rozporu se základními lidskými právy, více na

<http://www.hrw.org/en/news/2008/05/14/netherlands-discrimination-name-integration>

6 V listopadu 2007 nová vláda vydala Memorandum integrace, kde byl formulován 56 bodový plán integrace pro roky 2007 – 2011. Dostupné na <http://international.vrom.nl/pagina.html?id=11094>

7 Zákon o integraci nově příchozích (*Wet inburgering nieuwkomers*) platný v letech 1998 – 2007 vyžadoval absolvování 600 hodinového kurzu jazyka a KNS, na úspěšné absolvování zkoušky se nekladal velký důraz.

8 Tuto možnost hojně využívají občané jiných členských států EU, kteří v Nizozemsku žijí dlouhodobě. Kurzy je možno navštěvovat i zdarma a dobrovolný účastník tak platí pouze poplatek za zkoušku, kterou sice musí složit, ale i neúspěšně.

Mezi migranty, kteří musí zkoušku složit povinně, patří:

a) Nově příchozí, kteří do Nizozemska přišli po 1. 1. 2007, kteří se chtějí v zemi trvale usadit⁹ a jsou ve věku od 16 do 65 let. Do této skupiny jsou zařazeni také ti, kterým byla udělena amnestie v rámci programu *Generaal Pardon* v letech 2007 – 2009 a ti, kteří přišli před rokem 2007 a nezvládli složit zkoušky na úrovni A2.¹⁰

Od 1. 1. 2010 byla povinnost rozšířena z žadatelů o trvalý pobyt na žadatele o trvalý azyl po třech letech přechodného azylu a žadatele o prodloužení přechodného pobytu se změnou účelu pobytu na nezávislý na rodinném příslušníkovi, kteří po dobu tří let pobývali v Nizozemsku za účelem společného soužití s rodinným příslušníkem.¹¹

b) Dále imigranti, kteří přišli do Nizozemska před 1. 1. 2007 (*oudkomers*), a jsou ve věku od 16 – 65 let, nebo před 1. 1. 2007 neabsolvovali minimálně osm let povinné školní docházky a nemají žádný certifikát potvrzující jejich znalost nizozemštiny.¹² V této skupině jsou již i imigranti s nizozemským občanstvím.

c) Třetí skupinou jsou imigranti v duchovních službách (imámové, kněží, kazatelé, rabíni, učitelé náboženství atd.), kteří mají povinnost absolvovat integrační zkoušku i v rámci přechodného pobytu.

Naopak od povinnosti složit zkoušku jsou oproštěni občané ES/EU, EHP a Švýcarska, imigranti mladší 16 let a starší než 65 let, imigranti, kteří žili osm let a více v Nizozemsku před 16 rokem svého věku a chodili do školy, a imigranti, kteří úspěšně absolvovali test osvobozující je ze zkoušky. O osvobození z integrační zkoušky mohou žádat osoby trpící fyzickou, duševní či mentální nemocí a také ti, kteří půl roku před ukončením lhůty pro absolvování přes prokázanou snahu nejsou schopni zkoušky složit, což bývá případ zejména lidí, kteří byli (jsou) negramotní.

Požadovaná úroveň integrační zkoušky v oblasti mluvení a poslechu je stanovena pro všechny adepty na jazykové úrovni A2, v oblasti psaní a čtení pro nově příchozí na úrovni A2 a pro dlouhodobě pobývajících migranty na úrovni A1 podle Společného evropského referenčního rámce.

Klíčovou úlohu v integračním procesu hrají městské/obecní úřady, které mají za úkol podporovat migranty v přípravě na zkoušky. Každý městský úřad má jinou strategii, nicméně všechny nabízejí různé typy integračních kurzů bezplatně. Hlavní cílovou skupinou jsou ti, kteří musí integrační zkoušku absolvovat povinně a jsou nějakým způsobem znevýhodněni (uprchlíci, uživatelé dávek

9 V anglické verzi WIN definice kandidáta zní: *Section 3, 1. An integration candidate is an alien who is residing lawfully, who a) is staying in the Netherlands otherwise than for a temporary purpose, or b) is a religious official.* *Section 4, 1. Categories of Dutch citizens who are also integration candidates may be defined by Order in Council. The Order in Council may set forth rules allowing for a waiver from the terms of this Act for these Dutch citizens*

10 Jazyková úroveň A2 dle Společného evropského referenčního rámce je definována následovně: „Osoba rozumí větám a často používaným výrazům vztahujícím se k oblastem, které se ho/jí bezprostředně týkají (např. Základní informace o něm/ní, jeho/její rodině, o nakupování a zaměstnání). Dokáže komunikovat v rámci jednoduchých a běžných úkolů, které vyžadují jednoduchou a přímou výměnu informací o známých a běžných skutečnostech. Podrobněji viz: <http://www.coe.int/T/DG4/Portfolio>

11

http://www.ind.nl/en/inbedrijf/actueel/Inburgeringsexamen_eis_verblijfsvergunning_onbepaaldetijd_voortgezet_verblijf.asp

12 Rozhodnutí o nutnosti absolvovat integrační zkoušky pro *oudkomers* činí na základě individuálního posouzení zaměstnanec městského/obecního úřadu. Velký zřetel se bere na aktivní participaci ve společnosti, nejenom v rámci své etnické komunity, ale také na zdravotní stav, věk a mentální schopnosti člověka (z osobního rozhovoru se zaměstnancem Městského úřadu v Utrechtu, duben 2009, pozn. autorky).

státní sociální podpory, duchovní vůdci, senioři v hmotné nouzi). Ministerstvo bydlení, územního plánování a řízení životního prostředí (dále jen Ministerstvo bydlení)¹³ zpřístupňuje úřadům databázi nově příchozích a městský úřad pak tyto lidi informuje o povinnosti složit integrační zkoušky a motivuje je pro účast v integračním kurzu, který je pro některé nepovinný a bezplatný. Městský úřad má také několik terénních pracovníků, kteří ve spolupráci s dalšími institucemi navštěvují vytipované potřebné lidi a motivují je pro účast. Zde se jedná především o dlouhodobě usazené migranty.

Integrační kurzy

Finanční dotace na integrační kurzy městské úřady získávají od Ministerstva bydlení, Ministerstva sociálních věcí a Ministerstva školství. Například městský úřad v Utrechtu měl pro rok 2009 rozpočet 6 000 euro na jeden kurz pro jednu osobu a navíc disponoval speciálními fondy pro dofinancování pokračujících kurzů či speciálních kurzů např. pro ženy s dětmi.¹⁴

Městský úřad rozhoduje také o postupu v případě, že lidé zkoušky nesplní. Pokud člověk prokázal snahu, zkoušky se mu prominou, nebo se posune lhůta pro vykonání zkoušky a adept musí absolvovat další kurz povinně. Poslední variantou je pokuta do výše 500 euro.

Integrační kurzy jsou realizovány na komerční bázi. Městský úřad na základě veřejné soutěže, kde hlavním kritériem je finanční náročnost kurzů, kompetence vyučujících, prestiž instituce, propojenost kurzu s participací ve společnosti (tj. nabídka duálních kurzů spjatých s absolvováním stáže, dobrovolnictvím, spoluprací se školami atd.), uzavře smlouvy se vzdělávacími institucemi na dva roky. O délce kurzu pak rozhoduje škola sama na základě vyhodnocení individuálních vzdělávacích potřeb adepta¹⁵. Jedná se buďto o Regionální vzdělávací centra¹⁶, která jsou v každém větším městě, nebo o komerční vzdělávací instituce. Podstatnou podmínkou kontraktu je, že školy jsou financovány dle počtu úspěšných absolventů zkoušky, nikoli počtu návštěvníků kurzů, což je pro školy velmi nevýhodné, ale současně je to motivuje k zvyšování kvality nabídky.

Vzdělávací materiály jsou opět vytvářeny dle principu volného trhu. Komerční vzdělávací instituce specializované na tvorbu vzdělávacích kuríkul nabízejí mnohé produkty, které vycházejí z metodických příloh WIN, nicméně nejsou kontrolovány žádnou státní institucí a každá škola si sama rozhodne, jaký produkt k integračním kurzům zakoupí a bude používat k výuce.

13 *Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer*

14 Zaměstnanec Městského úřadu Utrecht autorce sdělil, že nedostatkem financí netrpí. Spíše řeší to, že nabídka bezplatných kurzů co do počtu hodin stále není dostačující a také chtějí posílit motivovanost imigrantů kurzy absolvovat, týká se to zejména *oudkomers*. Ministerstvo bydlení pro rok 2007 – 2009 naplánovalo pro město Utrecht 5 100 kurzů, což byl údajně velmi optimistický odhad. V roce 2008 proběhlo v Utrechtu 1000 kurzů a pro rok 2009 je plán 1 650. Nabídka je tedy větší než poptávka. Při diskusi nad tím, zda to je, či není luxus nabízet kurzy zdarma, bylo autorce sděleno, že pokud by stát neinvestoval do kurzů, byly by společenské náklady vzniklé důsledkem segregace imigrantů daleko větší.

15 Např. Vzdělávací instituce Albeda Colleg v Rotterdamu nabízí kurzy 18, 12, 6, 3 měsíční.

16 Podrobnější informace o integračních kurzech a zkouškách v ROC Midden Nederland naleznete na <http://www.rocmn.nl/smartsite.shtml?id=36758>

Integrační zkouška¹⁷

V rámci integračního procesu existují čtyři cesty vedoucí ke splnění integrační povinnosti. První z nich je integrační zkouška, které se autorka bude podrobně věnovat. Druhou možností je přímo vykonat náročnější státní jazykovou zkoušku na úrovni B2 Společného evropského referenčního rámce v případě, že adept usiluje o vysoce kvalifikovanou práci, nebo na úrovni B1¹⁸ v případě vyššího odborného vzdělávání na úrovni MBO - 3¹⁹ a MBO - 4. Třetí možností je spojit odborné vzdělávání na stanovené úrovni s jazykovou zkouškou na úrovni integrační zkoušky. A poslední možností je osvobození od zkoušky v případě, že člověk pracuje, má dobré vzdělání a dobrou znalost holandštiny.²⁰

Poplatek za integrační zkoušku celkem činí 270 euro²¹ a je placen u IB – Groep²² adeptem, který má možnost si pořídit úvěr, či městským úřadem v případě, že adept prokáže finanční neschopnost. Pokud nově přichází úspěšně absolvoval zkoušku do tří let od vzniku povinnosti a sám platil jak za kurzovné, tak za zkoušku, má nárok na kompenzaci v minimální výši 650 euro a v maximální výši 70 % nákladů. Suma však nesmí přesáhnout 3 000 euro. Dlouhodobě usazení migranti, kteří splnili zkoušku na vyšší úrovni A2, mají nárok na bonus 270 euro.

Integrační zkouška se skládá ze čtyř částí. První tři jsou centrálně organizované zkoušky IB- Groep přes počítač a čtvrtá část je praktická zkouška. Po splnění všech čtyř částí adept obdrží integrační diplom²³.

Centrální zkoušky se sestávají ze třech oblastí²⁴, a to ze zkoušky ze znalosti nizozemské společnosti²⁵, z testu z mluvené holandštiny a z elektronické praktické zkoušky.

17 Podrobné informace o podmínkách integrační zkoušky jsou dostupné na www.inburgeren.nl

Video o zkoušce <http://www.inburgeren.nl/inburgeraar/filmpjes/filmpjes.asp>.

18 Podrobné definice jazykových úrovní B1 a B2 jsou dostupné na

http://www.coe.int/T/DG4/Portfolio/?L=E&M=/main_pages/levels.html

19 MBO neboli *Middelbaar beroepsonderwijs* je střední odborné vzdělávání ve 4 úrovních. Přičemž splnění MBO – 4 umožňuje studujícímu přejít na úroveň HBO (*Hoger beroepsonderwijs*) vyšší odborné vzdělávání v rámci vysokoškolského systému.

20 Poplatek za test k osvobození od zkoušky je 81 euro.

21 Cena za jednotlivé zkoušky je následující: Praktická zkouška s kompletním portfoliem 104 euro, centrální zkouška ze znalostí nizozemské společnosti 37 euro, centrální zkouška z mluvené holandštiny 52 euro, centrální elektronická praktická zkouška 37 euro.

22 Informatie Beheer Groep, dále IB – Groep, která sídlí ve všech větších městech, je samostatný správní orgán, který založilo Ministerstvo školství, kultury a vědy, a zabývá se organizací vzdělávání cizinců v Nizozemsku obecně (nostrifikace diplomů, pomoc při výběru školy, studentské půjčky atd.) a speciálně pro Ministerstvo bydlení řídí financování, informační management a organizaci integrační zkoušky. Více na www.ib-groep.nl

23 V současnosti se v Nizozemsku vedou diskuse o způsobu předávání diplomu. Nyní je předáván úspěšnému absolventovi kurzu zaměstnancem IB – Groep bez výrazných ceremonií. Mnozí požadují vyšší míru ritualizace tohoto aktu jako významné životní a společenské události, která by měla zaručit vyšší stupeň identifikace imigranta s hostitelskou zemí. Při udělování občanství je již ceremonie součástí.

24 http://www.inburgeren.nl/inburgeraar/Oefenvragen/Oefenvragen_inburgering.asp obsahuje ukázky otázek.

25 Adeptovi je předloženo cca 20 otázek týkajících se nizozemské společnosti, na které za určitý časový úsek má odpovědět. Odpovědi jsou formou testu. V rámci těchto zkoušek se klade důraz na znalost hodnot, norem a pravidel nizozemské společnosti.

První část integrační zkoušky: Zkouška ze znalostí nizozemské společnosti

Úroveň zkoušky ze znalostí nizozemské společnosti je definována metodickým manuálem²⁶, který popisuje osm oblastí, ve kterých musí adept vhodně, tj. nizozemsky, reagovat. Hlavní témata byla odvozena z výzkumné zprávy institutu Euro RSCG Bikker z roku 2005, který za spolupráce výzkumných institucí, městských úřadů, zástupců imigrantských komunit a nevládního sektoru definoval hlavní oblasti hodnot, norem a znalostí vedoucích k poznání nizozemské společnosti a také z výsledků činnosti Franssenovy komise z roku 2004, která se zabývala revizí integrační politiky.

Každá oblast sestává z několika klíčových operací, ke kterým jsou přiřazeny klíčové znalosti. Z osmi oblastí, mezi které patří např. práce a příjem, formy jednání, hodnoty, normy, nebo zdraví a zdravotní péče zmíním pro ilustraci některé klíčové operace a znalosti z oblasti formy jednání, hodnoty a normy.

Oblast číslo 2 – Formy jednání, hodnoty a normy²⁷

Klíčová operace	Klíčová znalost	Normy úspěšného jednání
2.1 Indikujte a použijte různé způsoby jednání v Nizozemsku	2.1.1 Uvědomte si, že formy jednání, normy a hodnoty se mohou lišit vzhledem ke kultuře, regionu a sociální třídě.	Informujte se o různých způsobech jednání (pozorováním, kladením otázek, korektivním ujišťováním se atd.).
		Zpracujte rozdíly sociálně adekvátním způsobem.
		Informujte se o různých způsobech jednání a normách odlišných od vašich vlastních
	2.1.2 Uvědomte si, že Nizozemci se mohou vyjadřovat velmi otevřeně, aniž by vás chtěli urazit.	Přijměte otevřenou zpětnou vazbu kriticky, ne osobně.
		Nereagujte hned ofenzivně, když někdo otevřeně vyjadřuje své názory, nebo klade přímé otázky.
	2.1.3 Zjistěte, jak probíhají sociální vztahy v soukromí a v práci.	Smluvte si další schůzku v případě, že to partner ocení.
		Dodržte domluvenou schůzku, nebo se včas omluvte.
	2.1.4 Zjistěte, jaké je obvyklé chování v nastávajících situacích (na úřadě, v obchodě, na oslavách, při oslavě narození dítěte atd.)	Vyzvedněte si pořadové číslo, čekejte v řadě, kupte dárek
		Přineste s sebou malou pozornost, pokud je to očekáváno, nebo je to vhodné.

26 Metodický manuál vypracovaly instituce ICE (vzdělávací společnost sídlící v Culemborgu) a Cito (mezinárodní instituce zabývající se testováním, měřením a vyhodnocováním lidského potenciálu) pod záštitou Ministerstva spravedlnosti. Hlavní témata byla odvozena z výzkumné zprávy institutu Euro RSCG Bikker z roku 2005, který za spolupráce výzkumných institucí, městských úřadů, zástupců imigrantských komunit a nevládního sektoru definoval hlavní oblasti hodnot, norem a znalostí vedoucích k poznání nizozemské společnosti a také z výsledků činnosti Franssenovy komise z roku 2004, která se zabývala revizí integrační politiky.

27 Manuál naleznete na:

<http://www.handreikinginburgeringgemeenten.nl/upload/documenten/D0144,%20bijlage%205,%20art%202.5,%20Ri%20def,%20eindtermen%20KNS%20definitief,%200061208.pdf>.

Na základě definovaných oblastí jsou během zkoušky adeptovi na počítači předkládány různé situace a možnosti jejich řešení, kdy adept musí určit správnou odpověď. Např. Klíčová znalost 2.1.3 je prezentována situací, kdy pracovník přijde na schůzku s půlhodinovým zpožděním a adeptovi se nabídnou následující možnosti řešení: a) pracovník se měl předem omluvit, že se opozdí b) půlhodinové zpoždění se v Nizozemsku toleruje, c) pracovník by měl čekajícího pozvat na sklenku vína coby satisfakci.²⁸

Druhá část integrační zkoušky: Zkouška z mluvené holandštiny

Zkouška z mluvené holandštiny probíhá přes telefon. Účastník přes sluchátka po dobu třiceti minut odpovídá na různé otázky, které jsou automaticky generovány. Prověřuje se schopnost krátce odpovídat, opakovat věty, tvorba synonym a antonym a shrnutí vyslechnutého příběhu. Rozhovor tematicky koresponduje s oblastmi klíčových praktických situací praktické zkoušky, viz. níže.

Třetí část integrační zkoušky: Elektronická praktická zkouška

V této části zkoušky jsou adeptovi ukazovány praktické situace z každodenního života (jednání s institucemi, se sousedy atd.) a adept opět musí zvolit jednu správnou odpověď. Tato část zkoušky tematicky také odpovídá praktické zkoušce.

Výsledky zkoušek jsou automaticky přeposílány do testovací agentury se sídlem ve Spojených státech²⁹, odkud jsou pak výsledky přeposílány zpět do příslušné pobočky IB – Groep, která informuje adepta o výsledcích.

Čtvrtá část integrační zkoušky: Praktická zkouška

Hlavní pozornost věnuji praktické zkoušce, neboť klade na adepta a také společnost největší nároky a dle tvůrců metodiky nese i největší integrační potenciál. Praktická zkouška může být uskutečněna třemi způsoby, a to buď sběrem 30 důkazů v terénu metodou portfolio³⁰, kdy zkouší IB – Groep; imitací 6 reálných situací v učebně se zkoušejícím³¹, nebo kombinací 15 důkazů a 3 situací. Jakmile

28 Zkoušky ze znalostí nizozemské společnosti jsou nejdiskutovanější částí integračních zkoušek. Mnozí liberální levicově ladění Nizozemci zdůrazňují, že hlavní hodnotou Nizozemců je otevřenost a tolerance, tudíž nelze migrantům předkládat partikulární tradice, zvyky, natož hodnoty za univerzální a závazné. Jako příklad mohu uvést testovou otázku: Co je největší hodnotou pro Nizozemce? a) dostávat dárky, b) rodinný život, c) nezávislost. Nebo Kdy většina Nizozemců večeří? a) v 18 hodin, b) ve 20 hodin, c) nevečeří. Pro každou otázku test indikuje jednoznačnou odpověď, v prvním případě za c) a v druhém případě za a). Další kritika zkoušek se týká prezentace témat, která jsou spíše nestandardní (projevy sexuality na veřejnosti, nudismus, homosexualita, eutanázie, prostituce coby legální zaměstnání, konzumace marihuany atd.), za reprezentativní obsahy seznámení se s nizozemskou společností. Na druhou stranu zkoušky obsahují mnohá témata jako je rovnost mužů a žen, nutnost dodržování právních norem státu, seznámení se s fungováním institucí, demokratickými principy řízení společnosti a konceptem otevřené občanské společnosti, které lze v rámci prostoru ES/EU za univerzální považovat. Slovy zaměstnance Městského úřadu Utrecht: „Typicky nizozemské jedna sušenka a jedno kafe, toho se milerád vzdám... ale jsou věci, které jsou v Nizozemsku nepřípustné a migranti by to měli vědět. Pokud nezaměstnaný Marokánek odmítne přijmout práci, protože jeho nadřazenou je žena, tak pak by mu měly být dávky odebrány.“ Rozhovor duben 2009

29 Autorce se nepodařilo zjistit, o jakou agenturu se jedná. Zaměstnankyně IB-Groep, která autorce poskytla rozhovor, sama přesně nevěděla, jak se výsledky vyhodnocují.

30 Práce metodou portfolio je sledování procesu učení se formou stanovování vzdělávacích cílů a prezentací důkazů o naplnění cílů.

31 Seznam institucí s certifikací pro praktickou část zkoušky v oblasti reálných situací na <http://www.kce.nl/>

adept nashromáždí potřebný počet důkazů v portfoliu, odevzdá jej IB - Groep či vzdělávací instituci, která má akreditaci na integrační zkoušky. Ta jej po schválení portfolia pozve k pohovoru nad důkazy. Adept musí prokázat, že důkazy získal čestným způsobem a že ovládá jazyk na požadované úrovni. Zkouška je ústní i písemná a její úspěšné složení představuje čtvrtinový úspěch v rámci celé integrační zkoušky.

Praktická zkouška formou portfolia³²

Znalost jazyka je ověřována na základě absolvování praktických reálných situací, kdy imigrant musí prokázat svoji schopnost efektivně komunikovat v nizozemštině. Tyto situace mohou vycházet ze skutečného života adeptů, ale mohou být i simulovány.

Portfolio obsahuje speciální formuláře pro záznam splnění důkazu, které vyplňuje jak adept zkoušky, tak zaměstnanci různých veřejných institucí a jiní v závislosti na typu úkolu. Součástí portfolia je i dopis pro osoby, od kterých se očekává potvrzení získaného důkazu do důkazového formuláře s apelem na jejich kladný přístup k adeptovi.³³

Klíčové praktické situace jsou profilovány do čtyř oblastí – **výchova**³⁴ pro adepty na rodičovské dovolené, **práce** pro pracující, **sociální participace** pro adepty, kteří jsou nezaměstnaní a žijí na dávkách státní sociální podpory a **podnikání** pro podnikatele.³⁵

Klíčové praktické situace byly definovány ve spolupráci se zaměstnavateli, sociálními organizacemi a Ministerstvem spravedlnosti a jsou podrobně zpracovány v interním metodickém pokynu nazvaném *Eindtermen Nederlandse Taal* (Závěrečné zkoušky z holandského jazyka), který je

32 Vzorové formuláře portfolií pro všechny oblasti lze nalézt na

http://www.inburgeren.nl/inburgeraar/folders_en_formulieren/formulieren.asp

33 Praktická zkouška „nanečisto“ odehrávající se v každodenním chodu nizozemské společnosti „načisto“ s sebou nese problematické aspekty. Mnozí poukazují na přetíženost zaměstnanců státní správy, ale také soukromého sektoru žádostmi adeptů integračních zkoušek o potvrzení důkazů, což mnohdy vede k odmítání adeptů, nebo čistému formalismu. Nizozemská vláda vede rozsáhlou mediální kampaň, která si klade za cíl motivovat všechny obyvatele Nizozemska k aktivní participaci v integračních zkouškách ve jménu soudobé mantry „sociální soudržnosti“. Další problematickou oblastí je setření rozdílů mezi skutečnými událostmi a tréninkovými situacemi adepta. Pokud během jednoho dne na policii několik lidí přijde nahlásit krádež kola v rámci integrační zkoušky, policisté nejenom že mnohdy ztrácí trpělivost s adepty, ale i se skutečnými oběťmi trestného činu. Navíc pro samotné adepty může být získávání důkazů v situacích nanečisto nepříjemné, až nedůstojné. Snaha nizozemské vlády začlenit migranty prostřednictvím zkoušek do běžného chodu společnosti je tak doprovázena mnohými nedomyšlenými důsledky, které je třeba vylepšit. (ze záznamu rozhovoru se zaměstnanci Městského úřadu Utrecht a Albeda Colleg Rotterdam, duben 2009)

34 Profil „výchova“ v holandštině OGO (Opvoeding, Gezondheid en Onderwijs) zahrnuje výchovu, zdraví a vzdělání.

35 Pro všechny profily je společnou oblastí Občanství, která sestává z 10 klíčových praktických situací. První tři jsou zaměřeny na jednání na městském/obecním úřadě a policii. Adept musí prokázat schopnost oznámit změnu osobních údajů na matrice, požádat o oficiální dokument (např. řidičský průkaz) a jednat s policií. Klíčová praktická situace 4 se týká bankovních úkonů, tj. schopnost založit si bankovní účet, v případě ztráty zablokovat kartu, vybrat peníze z bankomatu, zaplatit složenku, založit si trvalý příkaz atd. Klíčová praktická situace 5 pojištění – adept je žádán, aby se dokázal informovat o různých druzích pojištění, uzavřel pojistnou smlouvu, či požádal banku o výplatu pojistky v případě pojistné události. Klíčová praktická situace 6 až 8 se týká bydlení. Adept má umět si pronajmout či koupit byt/dům, zaplatit inkaso, požádat o připojení telefonní linky, rozumět rozvrhu odvozu odpadů a platit za odvoz odpadu technickým službám města. Klíčová praktická situace 9 se věnuje vzdělávání adepta, který má prokázat schopnost se orientovat v nabídce vzdělávání v Nizozemsku, zapsat se na kurz či do školy a absolvovat kurz/školu. Klíčová praktická situace 10 se zaměřuje na vztahy se sousedy a život v místě bydliště. Adept je žádán, aby se seznámil se sousedy, pozval je na návštěvu, reagoval na sousedská oznámení a pozvání, informoval sousedy o domácích akcích, které by mohly např. sousedy rušit, omluvit se sousedům v případě způsobení nepříjemnosti.

přílohou WIN. Vlastními tvůrci metodiky jsou komerční vzdělávací instituce ICE, Cito a ITTA.³⁶

Imitace reálných situací se od metody portfolio liší jen formou. Adept důkazy podává v rámci simulovaných situací v učebně s certifikovaným zkoušejícím v ústní i písemné formě.

Závěr

Na soudobé podobě integračního programu v Nizozemsku si lze povšimnout následujících významných prvků. Vysoká míra politizace tématu, kdy je téma integrace imigrantů na předních místech programů téměř všech politických stran, zajistila uznání potřebnosti realizace aktivních nástrojů politiky integrace (tj. zejména velká nabídka kurzů holandštiny šitých na míru, bezplatnost kurzů pro socioekonomicky znevýhodněné účastníky, aktivity podporující motivovanost migrantů pro účast v kurzech, programy podporující sociální soudržnost a aktivní participaci migrantů ve společnosti, vysoká míra subsidiarity a decentralizované realizace integračních programů, zapojení komerčního a nevládního sektoru atd.). Současně však negativně ovlivňuje proces integrace coby sociálního fenoménu. Proklamace pravicových populisticky laděných stran si zvyšují přízeň svých voličů demonizací imigrantů zejména muslimského vyznání a požadují politiku nulové imigrace a velmi přísné integrační politiky. Tento diskurz vyvolává značné znepokojení u mnohých imigrantů a někdy i vzdor, který mnohdy vede k odmítnutí jakýchkoli integračních programů. Integrační kurzy a povinná zkouška představují velmi byrokratizovaný, paternalisticky regulovaný a finančně náročný program, jehož efektivitu doposud nelze hodnotit a společně s C. Joppke³⁷ se můžeme ptát, zda jejich skutečná hodnota nespočívá v uklidňování rodilých Nizozemců před rostoucími obavami z imigrantů.

Z rozhovorů s účastníky kurzů vyplynulo, že oceňují možnost kurzy navštěvovat, ale skládání integrační zkoušky je pro ně příliš velkou časovou zátěží a ocenili by její zjednodušení a také posílení její občanské hodnoty – zkouška není uznávána zaměstnavateli, vzdělávacími institucemi coby důkaz zvýšení kvalifikace, čímž nezlepšuje pozici migranta na trhu práce. Etické aspekty zkoušek³⁸ vyvolávají také řadu dilemat spjatých zejména s otázkou, zda je možné v demokratickém liberálním státu připustit, aby určitá skupina migrantů definovaná coby občané třetích nezápádních zemí, byla vystavena větším nárokům a povinnostem pro vstup a pobyt než migranti z třetích zápádních zemí. Nejedná se o konflikt s normou rovného zacházení a principu nediskriminace? Jak můžeme a priori u všech těchto lidí předpokládat sociokulturní a hodnotový deficit či nekompatibilitu se sociokulturním a hodnotovým systémem přijímající země? Povinné integrační zkoušky tak stigmatizují danou skupinu coby občany druhé kategorie. Obsah integračních zkoušek otevírá navíc bouřlivou a podstatnou diskusi o tom, jaké jsou závazné znalosti, hodnoty, normy, do kterých by se imigrant měl integrovat?

36 ITTA je nezávislou institucí, která je spojena s Humanitní Fakultou Amsterdamské univerzity. Jejím hlavním posláním je tvorba výukových materiálů, výcvik učitelů NT2, vytváření testů a zkoušek např. V rámci integrační zkoušky, či státní jazykové zkoušky. ITTA je vládním poradním orgánem v oblasti jazykové politiky a integrace. Více na: <http://www.ita.uva.nl>

37 Srov. Joppke, Ch. *Podporují povinné kurzy občanské integrace v západní Evropě opravdu integraci?* <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2197708>

38 O etickém rozměru povinných integračních zkoušek pojednává Fermin, A. (2001) *The Justification of Mandatory Integration Programmes for New Immigrants*. Summary of the Dutch Report “Verplichte inburgering van nieuwkomers” Utrecht University, European Research Centre on Migration and Ethnic Relations, ERCOMER Research Paper 2001/01

Současné Nizozemsko stejně jako ostatní členské státy ES/EU se nachází ve fázi hledání závazných univerzálních hodnot a norem, jejichž sdílení by zaručilo dobré vzájemné soužití příslušníků nejrozličnějších etnik. Současné však touží po zpřítomnění „našich vlastních hodnot“, což je v oblasti procedurálních úkonů, institucionální řízení, zákonů méně komplikované než v oblasti životního stylu v případě postindustriálního transkulturního stavu nizozemské společnosti a výsledky zavánějící národním resentimentem pro mnohé Nizozemce nejsou přijatelné. Odpovědi na některé výše uvedené otázky se dozvíme nejdříve po roce 2011, kdy se završí povinnost absolvovat zkoušku pro některé nově příchozí. Udržitelnost této politiky doajista také výrazně ovlivní finanční rozpočet Nizozemska pro příští roky a nárůst počtu imigrantů v Nizozemsku s volebním právem.

Literatura:

Joppke, Ch. Podporují kurzy občanské integrace v západní Evropě opravdu integraci? Staženo 25.9.2009 na <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2197708>

Bruquetas-Callejo, M. Garcés-Mascareñas B., Penninx R., Scholten P. (2007) *Policymaking related to immigration and integration. The Dutch Case*. IMISCOE Working Paper No 15: Country Report.

Fermin, A. (2001) *The Justification of Mandatory Integration Programmes for New Immigrants*. Summary of the Dutch Report “Verplichte inburgering van nieuwkomers” Utrecht University, European Research Centre on Migration and Ethnic Relations, ERCOMER Research Paper 2001/01

<http://www.newtoholland.nl/immigration/app/en?init=true>

http://www.ib-groep.nl/International_visitors/Welcome.asp

<http://www.ind.nl>

<http://www.inburgeren.nl>

<http://www.inburgeren.nl/inburgeraar/default.asp>

<http://www.hetbeginmettaal.nl/>

<http://international.vrom.nl>

<http://www.whoemoetikinburgeren.nl>

<http://www.handreikinginburgeringgemeenten.nl>

<http://www.vrom.nl/pagina.html?id=2706&sp=2&dn=7523>

Článek vznikl v rámci projektu "Kvalitními informacemi ke kvalitní integraci" Multikulturního centra Praha za podpory Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí.

O autorece:

Mgr. Eva Dohnalová se věnuje problematice integrace imigrantů v zemích ES/EU v rámci postgraduálního studia na Katedře sociologie a andragogiky na Univerzitě Palackého v Olomouci. V současnosti také pracuje v o.s. Berkat v komunitním centru InBáze v Praze jako vedoucí sociálního oddělení. Email: evadohnal@yahoo.com